

Milijana Milanović

REKAO MI JE DA JE UBIJAO

Sedeli smo na reci. Po prvi put smo bili negde napolju. Zajedno. Zapravo, videla sam ga drugi put.

Da je ubijao, to mi je rekao, to mu je bio problem da izgovori, ali sećam se, tako je bio odlučio. Da mi kaže. Problem je bio da izgovori i da je mučio, teglio ligamente nekim ljudima, neprijateljima i to, tamo na jugu zemlje ili nečega što je nekada bila zemlja. Rekao mi je da je patriota, a ja sam mu onda spomenula Vizantiju i Mesopotamiju, zbog kojih je poginulo tako mnogo ljudi. Patriota, takođe. I ta mesta su nestala. Zauvek. Zvao se Nemanja, sećam se, bio je čudan. Sa izvesnim preciznim osećajem za mere – matematiku, tehniku, sve one oblasti gde se traži racio, ni trunka fluidnosti, a opet, bio je narkoman, sećam se, težak, na terapiji koja se tako zove formalno, a zapravo je drogiranje bez krize i krađe. To dobijanje droge od države, to se zove terapija, pomislila sam. Reka kraj koje smo sedeli bila je mutna i prljava, sećam se. Sećam se, mali crni pas je trčkarao po njenoj obali. U vodi, tražio je hranu mislim. I nije hteo da dođe da mu dam sendvič. Podsetio me je na Peru Oka i njegovog psa. I njegovu ženu. Bili su mrtvi svi. I Nemanja je bio mrtav. Formalno još uvek živ, ali u stvari mrtav, mislim, jer on nije hteo život, život je hteo njega, mislim. Pa ga je vukao, ako mogu da kažem, kao crni pas mokru granu po prljavoj obali. „To se radi polugom. Staviš je iza leđa, i tegliš, vučeš, stalno povećavaš visinu. Tako mu kidaš ligamente“, objasnio mi je. Imao je crnu bradu i nije imao zube, zbog previše drogiranja, mislim. Mislim, plakala sam kao kiša, možda zbog previše soka, šok od šećera, tamo, na reci, pomislila sam. I ponovila mu priču o Mesopotamiji i smrti koja je iznad svega i onda sam ga poslala po sok, sećam se. Pera Oko imao je psa koji se zvao Draža. Prvo su se na istoj obali, dve godine ranije upoznali naši psi, a onda i nas dvoje – Pera Oko i ja. Pričao mi je o zatvoru u kom je bio i kako su se komšije loše starale o Draži, i kako je ovaj bio mršav kada se vratio iz zatvora. Kako je Draža zapravo bio na samrti zbog lošeg tretmana, sećam se rekao je. Da ga je spasao, rekao mi je na toj istoj obali dok su naša dva psa trčala kroz vodu. „On je pravio drogu. Mešao je samlevene čaure i špiritus. Žena i on. Od toga im je oslabilo srce“, rekao je Nemanja i dodao mi sok, sećam se. Pera Oko je umro ubrzo posle žene; kao stari parovi koji ne mogu jedno bez drugog i koji umru jedno za drugim, u nizu. Kao starci na usamljenim mestima. Na planinama ili nešto, mislim. Nemanja je klao u tom rovu na jugu gde su upali vojnici koji su nosili drugačije boje odela, uniforme, mislim, ne? „Okreneš nož kada ga zaroniš u telo“, rekao je. „Bitno je da potrefiš arteriju koja ide iz srca. Tu, vidiš?“, rekao je i prešao noktom preko moga vrata. Onda se potpuno naglo zaplakao. Pružila sam mu sendvič. Konstruisao je radio stanicu, sećam se. Dečiju. Bio je dobar čovek, mislim. Govorio je o prijemnicima, predajnicima, o tome kako će da napravi salatu para kada mu dopizdi sve, sve to što je bitno drugim ljudima, taj novac koji mu nije bitan. „Napraviću salatu para“, tako je rekao ljut na ceo svet, mislim. Dečija stanica je trebalo da bude puštana od devet do jedanaest, u obdaništima i zabavištima, rekao je. Imala bi kvi-

zove i muziku Branka Kockice i Predraga Lakovića, rekao je, sećam se, i jeo sendvič teško i sporo. „To je zbog zuba, a i imam slab apetit“, rekao je i dozivao psa koji nije hteo da dođe. Pričao je o toj radio stanici, ali i jedrilici koju će da napravi i kojom će da plovi po Crnom moru i naplaćuje turistima krstarenje. Rekao je da će da ide dalje na jug posle. „Korita ću napraviti za par nedelja, za transport ću se posle pobrinuti, to je lako, imam planove, prospekte, samo još da nabavim dovoljno staklene vune i ja sam spreman“, rekao je. A imao je krupnu, mršavu glavu bez ijednog zuba, sećam se, i bočicu metadona u džepu, i lišajeve po rukama. Nisam verovala da postoji takav čovek, ta čudovišna kombinacija narkomanije i talenta za matematiku i da, za sport. I nisam znala šta je prvo, kako se slažu talenti i bolest i da li boli više kada uz bolest imaš i talenat. Da li je bolje imati samo zavisnost, potpuno se posvetiti njoj, bez nekog talenta koji čačka i smeta i rovari. „Volim što poznajem elektrotehniku, naročito radijsku. Meni je zbog toga super. To me vadi. To i muzika“, rekao je, a ja mu nisam poverovala, mislim. Nisam mu poverovala da mu je super. Perina žena je izdahnula dok je razgovarala telefonom. Tek tako. Stalo joj srce. Krkljala malo, a onda umrla. I onda za njom i Pera. Ne znam šta je bilo sa psom. Ne znam da li se Pera borio u nekom ratu. Ne verujem da je bio patriota, mislim. Kada smo pričali, pričali smo o psima i hrani, sećam se. I jednom me je zvao na kafu, ali sam se plašila da odem, jer, mislim, nasrnula bih na njega fizički. To jest, zavela bih ga prvo, mislila sam, sećam se. Bez problema, znala sam. Onda bi mi Pera pričao. O nevoljama, i zavisnosti i ženi njegovoj koja je u to vreme bila u zatvoru. I naši psi bi se igrali i sve bi to podsećalo na porodicu, bila sam sigurna, sećam se. Nekome možda iščašenu, gubavu, ali ipak nekakvu porodicu i mene bi onda stezalo u grudima, i svugde, jer porodica je zarobljenost, mislim. Priča je uvod u porodicu, naročito ako je grozničava i ako je istinski spas. Peri bi Perina priča bila spas, meni bi Perina priča bila krug. Pas je i dalje žvakao granu i ja sam pomislila da li postoji šansa da je duh Pere Oka i njegove žene sada tu, na obali, ili iznad nje. Da li je moguće da kada si duh budeš svugde odjednom. I ovde i na nekom egzotičnom ostrvu na koje bi Nemanja da ode i tamo turistima iznajmljuje sobe za seks kao izgovor za krstarenje Mediteranom ili negde, mislim. Iznad nas je proleteo helikopter zelene boje, sećam se. Nemanja je rekao njegovo ime i rekao je da se vozio njime i ja ponovo nisam mogla da verujem da sam upoznala takvog čoveka. I nisam mogla da povežem sve te predajnike, prijemnike, formule, boce za ronjenje, korita za krstarice koja će da se dese u bliskoj budućnosti, vožnju snažnim, retkim motorima sa njegovim mršavim, ostarelim telom, sa njegovim pogledom koji je bio mrtav. On je bio kao mirna flaša ispunjena otrovom, kao flaša koja će da eksplodira od otrova. Ili još gore, kao flaša koju otrov lagano nagriza, pomislila sam, sećam se. Rekao je da je koristio deset grama heroina dnevno. Ne znam zašto tako mnogo, sigurno zbog talenata. Bolje da nije imao talente, da ih nije imao možda bi već bio mrtav. Ovako nije još umro, a nekako, ne znam zašto, nije se ubio. Bilo mi je čudno što se nije ubio, ali mi je bilo i značajno što je još uvek bio živ. Formalno. Bilo mi je važno da se družim sa nekim ko se oseća na smrt, sećam se, bila mi je to nekakva uteha ili nešto, mislim, jer gajila sam značajno veliki interes za smrt. Ili ne interes, pre je to afinitet, čežnja. Na reci, Nemanjina smrtnost je dolazila do izražaja, rasla kraj reke kao da je ova nekakav katalizator, sećam se. Ambicije je gušio opijatom, mislim. Našao je način kako da ih zaboravi. Ambicije su bile smetnja, jer nisu mogle da se realizuju. Nemanja nije imao tu snagu, on je imao samo talente, i što je

najodvratnije, mislim, svest o njima. I onda, mislim, i tih 10–15 grama dnevno. Zbog spoznaje sebe i to. „Ja sam jedan najobičniji narkoman kojem lopata horsa treba da bi se zadovoljio“, rekao je, sećam se, i lagao i sebe i mene, tamo, kraj reke koja je bila mutna i prljava posle poplava, jer bio je sve, samo ne običan. Imao je devojkicu koja se ubila. Ne znam odakle tolika smelost devojkici od 16. Ali, ona, ta Ana, ubila se, jer joj je Nemanja nedostajao. Nemanja je bio u vojnoj školi tada. Bio je veoma mlad. Na reci, jako star je bio, sećam se. On je bio patriota, a samo patriote mogu da idu u vojnu školu. Mislim, moraš da imaš to osećanje da svakog trena može neko da ti provali u kuću, kuću koristim kao metaforu za državu, i ta tvoja kuća primamljiva je za neprijatelja, onoga ko ne živi u njoj. I onda završiš tu školu i sve vreme na umu imaš čuvanje kuće, i onda jednom umreš. I ti i taj drugi neko. Ana se ubila tako što je skočila kroz prozor. „Sve vreme je govorila da će se ubiti“, rekao mi je, sećam se. Uradila je to zbog Nemanje, nije mogla da podnese da je udaljen, sećam se da je rekao na obali koja je bila prljava. Ili, mislim, možda je to uradila zbog sebe, zbog neke komplikacije koje nije bila svesna, ali Nemanja se isprečio kao jedini validan razlog. Nemanja je bio svestan svojih talenata, Ana možda nije bila svesna nečega u sebi ili nedostatka nečega u sebi, pa je tu, u toj stvari sa ubijanjem, dobro poslužio Nemanja. Ili je to ipak bio samo Nemanja. Kao Romeo i Julija, pomislila sam i setila se Verone i balkona koji se nazivao Julijinim i koji Julija sigurno nikada nije ni videla, ali koji je bio pogodan da u njega turisti ostave svoj novac i to. Setila sam se tog odvratnog fotografisanja pored Julijinog spomenika, i prostačkog hvatanja za Julijinu dojku, jer ono, to prostačko pipanje, navodno, donosi ljubav. Pomislila sam na let do dole, do betona ispod zgrade i pomislila sam da li ga je bila svesna Ana i da li se ipak pokajala u tom munjevito kratkom letu, da li je imala vremena da se pokaje, ali kada je već sve bilo kasno. „Od potiljka do stopala tekla je krv kada sam joj podigao glavu“, Nemanji je sendvič zapeo u grlu, spustio ga je na pesak, sećam se. „Bila je mekana Ana“, i ja sam zamislila mekano meso i pomislila kako sam jednom čula na tevenu da je ljudsko meso jako ukusno. Dodala sam Nemanji sok, jer mu je grlo i dalje bilo stegnuto, sećam se. I divila sam se hrabrosti njegove devojkice tamo, kraj prljave, velike reke. Nemanja je samo hteo da bude najobičniji narkoman, ali njegove želje su se neminovno sudarale sa njegovim veoma moćnim talentima. Imao je talenat za bori-lacke veštine, za radijsku tehniku, za tehniku uopšte, posedovao je solidno znanje iz matematike, bio je odličan motorista. Talenti su ga kidali, vodili borbu sa njegovim željama da bude ništavan, prazan, posvećen isključivo drogiranju. Bilo mi ga je žao, jer nikako nije smeo da se ubije. Imao je problem koji nikada neće moći da reši, jer talente dobiješ rođenjem i ili ih realizuješ ili ne. To samo ako si svestan da ih imaš. Nemanja je to bio, mislim. Napustio je vojnu školu. Zbog Anine smrti, rekao je. Tamo, u tom mestu, sve ga je podsećalo na nju, sećam se, izgovorio je to na obali. Njena smrt promenila je pravac njegovog života, mislim. Imao je psihicke probleme – veliku tugu i isto toliko snažno kajanje i onda je rešio to. Pokušao je alkoholom, ali nije se pokazao dovoljno efikasnim, a onda je otkrio opijate. Opijum, pa čaj, konačno i heroin. Rešio je problem krivice, ali ostao je još jedan, mislim. Problem talenata koji su bili u svom razvitku, praktično tek razbuđeni, razdrmani, ostali da sede tako u njemu kao kočevi koje je sam pobio, dole negde u utrobu, mislim. Ana se ubila, bila je hrabrija. Ili samo mlađa. Nemanja je ubijao, ona se ubila. Ali ta ravnoteža nije bila dovoljna, niti uopšte delotvorna, jer on je ubijao u samodbrani, reče, a Ana se

ubila u samouništenju, mislim. I mislim, ja ne bih radila sa nožem sve to. Ona uvrtanja i ono sa arterijom. „Pustila bih da me ubije prvi čovek u košulji drugačije boje, Nemanja“, rekla sam mu na reci, sećam se. Rekao je da je to tako bilo – ili ti ili oni, i nije mi bilo jasno zašto ne ja. Ali sam znala zašto ne Nemanja, nego baš Oni. Da bi još disao, bio svestan stvari, živeo sa majkom (veoma razočaranom), da bi i dalje pričao naglas o dečijoj radio stanici i jedrilicama, imao mogućnost sećanja na prvenstvo u Makedoniji, odakle je kao trener džudoa doneo četiri zlatne i jednu srebrnu medalju. Još nešto je nepovoljno uticalo na Nemanjinu smrt. Jednom, spasao je dve devojčice od davljenja u Francuskoj. Time je, mislim, i fizički ojačao, kao dobio na poklon deo njihovog života koji je u to vreme bio tek u bujanju. I da, još jednu devojku u Hrvatskoj spasao je od silovanja. „Krvarila je do članaka. Liptalo je svud oko auta. Bilo je strašno“, rekao je Nemanja na prljavoj obali reke i ja sam se složila da je bilo, ali ne zbog devojke, nego zbog njega bilo je strašno, mislim, jer i od nje je dobio snagu, njen život, njen spašeni život preplavio je njegov, ojačao ga, i ne znam zašto osećam da je to imalo itekako veze baš sa tim što je krvarila, ta silovana devojka, tamo, u Hrvatskoj. Što si mlađi lakše se rešavaš na samoubistvo? Postavila sam to pitanje sebi na reci, a Nemanja je otrešao trunje sa šorca i stavljao mi ranac na leđa. Što si mlađi bliže si smrti, kao bliskost utrobi i to. Sigurno je najteže na sredini života, nisi ni tamo ni tu. „Kseniju sam našao baš ja. Ja sam rekao njenima. Baš ja. Samo da voz nije kasnio. Samo da je kasnio manje. Samo 15 minuta“, podelila sam nam narandžu, dok smo se izvlačili iz šume kraj reke. I mislila sam, kako je to bilo tako da bi ga stavio na test, Bog ili već neko nadležan. Da bi mu stavio prepreku koju će ili proći ili na kojoj će jako da zapne. I on je zapeo, mislim. Najjače što je mogao. Pao je na tom testu. Ali, onda nije baš ni tako, jer ne treba rešavati nekakve testove, nego živeti, mislim. Nema testova, samo život. Onda, trebalo je da se reši na smrt, jer ovako on ju je odugovlačio do u nedogled. Svi prijatelji su mu pomrli – kada si na nekoliko grama heroina dnevno, to nije problem, mislim. Ali, eto, njemu je i to problem bio. Ni droga ni rat nisu uspeli da ga ubiju. „Ne možeš da zamisliš sva ta lica tetaka, baba, njenu mamu, i sva govore – kriv si“, rekao je dok smo čekali gradski autobus da nas odveze kućama. Zapitala sam se tada šta bi bilo da nije kasnio taj voz. „Možda ništa. Možda bih postao alkoholičar u braku“, rekao je Nemanja. I nisam mu verovala, jer je bio najbolji đak u vojnoj školi i išao je na takmičenja iz konstruisanja i džudoa, i škola „Đorđe Natošević“ imala je 12 njegovih pehara. I imao je preko 15 medalja, nekoliko i iz Vašingtona i Moskve, i one su bile u porodičnom sefu da ih ne bi prodao za heroin. Pomislila sam da je sada sve umrlo, jer čak mu je i terapija data na tacni, sada više ne mora ni da trči naokolo, što znači da će da se naživi još dugo, dugo i zabrinula sam se za njega na gradskoj stanici na kojoj smo sreli mog prijatelja Velju, crnog, visokog, jednog atletu, bliskog dosta sa mnom. I pozdravio se sa mnom i Nemanjom, a bio je zbunjen, i onda mi je kad sam poslala Nemanju po bombone i mineralnu vodu zabrinuto saopštio da ne bi trebalo da se družim sa Nemanjom, napregnutog izraza rekao je da je Nemanja povredio dosta ljudi u gradu, da je poprilično ozloglašen, da je i silovao žene i klaao decu na ratištu. „Bolje nemoj da se pojavljuješ sa njim“, rekao je, i ja sam istog trena donela odluku da odvedem negde Nemanju na sok. „Nije bitno. Nemanja sluša Greatfull Dead i zna ko je Džo Frejzer.“ Rekla sam prijatelju i gledala sam u njega, a on je bio još više zbunjen i onda je naišao Nemanja, i odmah za njim i autobus i mi smo ga ostavili. Ili je i mogao da

prestane sa opijajama, ali nije hteo, mislila sam dok smo se vozili; čak i kad je postojala realna mogućnost nije hteo, odvojio se od primarnog razloga, smrti devojke, i izmislio neke nove. Da ne bi stao. Tako je bilo lakše, nikada ne doneti drugačiju odluku, otupeti kočve talenata negde na dnu, ni ne pomišljati na druge mogućnosti, nego samo na baš tu, tu što je spomenuo – lopate heroina. Ali ništa nije moglo da napravi od njega običnog narkomana, ništa nije moglo da ga otupi, videla sam dok sam posmatrala njegove crne oči u prozoru vozila i njegove četvrtaste šake iz kojih se, tek sad sam videla, dimila zaboravljena cigareta. Nekoliko devojaka posmatralo nas je; imale su malo godina i slušale su nekakvu muziku na malom tranzistoru, neku, mislim, muziku na srpskom jeziku koju je pevala neka pevačica i, pričale su o toj pevačici, sećam se, o tome kako su pročitale u novinama da sve radi sama po kući, ta pevačica, sve domaćičke poslove i bile su ponosne na nju, govorile su kako je skromna, i normalna ta pevačica koja sprema stan sama, bez ičije pomoći. Pogledala sam u Nemanju, bio je nekako miran, kao izgubljen u ćutanju, i rešila sam da ga odvedem kući, na večeru. „I dalje popravljam tehniku drugarima, šta god da treba“, rekao mi je Nemanja dok smo izlazili iz autobusa. I ja sam tad znala da su ga ubili talenti. Ni Ana, ni droga, nego talenti. Tačnije, još uvek su ga ubijali, veoma perfidno, veoma polako. Predložila sam mu da se ne bavi više konstruisanjem stanice, rekao je da ne može da zamisli da živi bez nje i ja sam znala da je sve beznadežno, jer će i dalje samo umirati, i to baš od talenata, od tog osećaja za tehniku i matematiku, ali neće uspeti konačno da umre. Ko zna kada će uspeti konačno da umre, jer neće se ubiti nikada, kao što je to uradila Ana. „Nisi trebao da napuštaš vojnu školu“, rekla sam mu dok smo hodali prema mojoj kući. „Nisam mogao drugačije“, rekao je i ja sam mu verovala, verovala sam da nije ni smeo drugačije, da je moralo da bude tako da napusti školu, a potom i otkrije načine kojima će da reši problem patnje i krivice. Prvo alkohol, a onda opijate. Tim redom. Neophodan je red, pomislila sam, i ne znam zašto pomislila sam na katran i osetila se glupo tada. „Popravićeš mi fen za kosu“, rekla sam mu dok sam birala povrće ispred radnje u nameri da nam ga skuvam za večeru, kod mene u kući. Rekla sam mu to za fen, jer sam znala da je za sve kasno, da su talenti neumoljivo živi u njemu, ma koliko nedovoljno razvijeni i znala sam tu, u prodavnici dok sam birala povrće, da se njegova želja da bude najobičniji narkoman nikada neće ispuniti, da će se njegovi talenti uvek fantastično uspešno boriti sa njegovom narkomanijom. Nažalost, znala sam i to ga neće ubiti. Ni talenti, ni narkomanija, ni njihova borba za prevlast. „Vidi, ovaj je lep“, rekao je Nemanja u radnji i uzeo paradajz u svoju šaku i ja sam pomislila kako je ta šaka ubijala, uvtala nož u meso i pomislila sam kako moram da se suzdržavam da ga ne bih zavodila, a potom i fizički nasrnula na njegovo telo, u prvom redu usne, zbog te šake koja je ubijala, i oh!, još plus, i mučila, teglila ligamente nekim ljudima na jugu. Pomislila sam, budi prijatna i korektna prema Nemanji dok smo se peli na prvi sprat na kom je bio moj stan. U mojoj sobi, sećam se, sedela je moja majka. „Mama, ovo je Nemanja“, rekla sam, sećam se. „Skuvaću nam večeru.“ „Dobro večer“, sećam se gledala nas je licem na kom je visila nevinost. Nemanju sam, ostavila u sobi do moje, sećam se, tamo sam mu pustila PROKOFJEVA: MONTEGIJE I KAPULETE. Veče je bilo sparno, sećam se, ljuštila sam krompir i brinula istovremeno. Brinula sam za Nemanju. Bilo je očito da je labilan, da se neće ubiti. To me je izjedalo, sećam se, dok sam puštala krompir u vrelo ulje. Ipak, nadala sam se da ću biti od pomoći, da postoji način da ga

nagovorim. Postoje različiti načini samoubijanja, ne mora svaki da bude bolan. Postoje izuzetno brzi načini. Jedan od najsigurnijih sigurno je metak u čelo. Tehnička, savremena smrt. Brza i čista. Predložiću mu je, pomislila sam, sećam se. Imala sam nadu dok sam stupala u prostor ispunjen Prokofjevim. „Mina, gde ti je onaj fen“, sećam se pitao je i presekao me pitanjem. Nemoćnim pokretom izvukla sam aparat iz fioke i pružila mu. Znala sam tada da sve je kasno. Neće se ubiti, već će dozvoliti da ga i dalje mcrvare talenti. I ne samo oni!, pomislila sam sećam se, nego i opijati na tren umrtvljeni u staklenim bočicama, i Ksenija, i mama, i naročito, ipak, nad svim talenti. Miris upaljenog ulja ispunio je sobu. Sećam se, otišla sam da promešam krompir.